

OTKUD NEUSKLAĐENA POTROŠNJA I PONUDA MLEKA I MLEČNIH PROIZVODA NA NAŠEM TRŽIŠTU?

Svi podaci nam govore da je na jugoslavenskom tržištu, prošle godine došlo do znatne neusklađenosti ponude i potražnje mleka i mlečnih proizvoda. Ova je »bela kriza« — kako ovu pojavu neki nazivaju, ozbiljno pogodila i pogoršala i tako nezavidan položaj nekih naših mlekarskih, preradbenih kapaciteta. Podaci ujedno govore, da proizvodnja mleka po stanovniku u našoj zemlji, znatno zaostaje za proizvodnjom mleka drugih, privredno razvijenijih zemalja. Prema nekim podacima kod nas se sada proizvodi oko 120 litara mleka po stanovniku, dok je taj broj kod privredno razvijenijih zemalja dvostruko veći.

S pravom se postavlja pitanje, što je uslovalo neusklađenost ponude i potražnje (potrošnje) mleka i mlečnih proizvoda na našem tržištu?

Odmah da napomenem da se ove pojave na tržištu mleka i mlečnih proizvoda ne mogu izolovano posmatrati od ostalih uslovljenih privrednom reformom, koja je čitavu jednu grupaciju, u kojoj se je našla i mlekarska industrija, stavila u znatno nepovoljniji položaj u odnosu na druge privredne delatnosti.

Pokušaću da iznesem svoje lično mišljenje o uzrocima neusklađene potrošnje i ponude mleka i mlečnih proizvoda u poslednje vreme na našem tržištu:

1. znatno poskupljenje pasterizovanog mleka i mlečnih proizvoda, izazvanih poskupljenjem svežeg mleka (i ostalih sirovina i materijala) bio je jedan od činilaca koji je doveo do ograničene potrošnje. Istina, bilo je i neopravdanog podizanja cena!

2. opšti porast troškova života naših potrošača, izazvan lančanom reakcijom raznih poskupljenja, bili su jedan od presudnih faktora, koji su umanjili kupovnu moć naših potrošača;

3. poskupljenje mleka i mlečnih proizvoda i to znatno veće poskupljenje u odnosu na ostale prehrambene proizvode, dovelo je do poremećaja pariteta mleka i prerađevina od mleka na jednoj i ostalih prehrambenih proizvoda na drugoj strani.

Tako je došlo do toga da je kg sira jednak, a često puta i skuplji od kg prvoklasnog svežeg mesa ili za 1 kg maslaca (u početku) potrošač je mogao da kupi 4,5—5 kg svinjske masti. Postoji niz primera koji govore o poremećaju dispariteta mleka i mlečnih proizvoda i ostalih prehrambenih proizvoda. Otuda i nagla promena u strukturi ishrane stanovništva (više se troše jevtiniji prehrambeni artikli, što je išlo na štetu mlečnih proizvoda);

4. Veće otkupne cene stimulisale su proizvođače, pa je razumljivo, došlo i do veće ponude svežeg mleka. Dejstvom pomenutih faktora, ISTOVREMENO, realno je bilo očekivati i određeni nesklad u ponudi i potražnji mleka i mlečnih proizvoda. Treba odmah napomenuti, da je istovremeno, realno očekivati povećanu potrošnju, što već delimično i dolazi do izražaja. Ovo iz razloga jer su cene većini prehrambenih artikala, a prvenstveno mlečnim proizvodima, u stalnom opadanju, dok su lična primanja naših ljudi u stalnom porastu.

Ovakva disproporcija u ponudi i potražnji, dovela je do takvog pada cene maslacu, koja je najblaže rečeno, sasvim nerealna i njegova proizvodnja, pod ovakvim okolnostima, lišena je najminimalnijeg rentabiliteta (iako su cene svežem mleku veće za nekih 55—60%, cena maslacu je spala na nivo cena pre poskupljenja mleku).

Da je ovakav poremećaj na tržištu mleka i mlečnih proizvoda doveo u vrlo tešku situaciju preradbene objekte, govori i činjenica da su mlekare na području Vojvodine, a preko svog Poslovnog Udruženja »Kooprodukta«, zahtevale smanjenje premije za proizvođače sa 30 na 20 dinara, a da se iz istih sredstava poveća regres prerađivačima sa sadašnjih 10 na 20 dinara (u stvari, ovim bi se samo izvršila pravilnija preraspodela sredstava namenjenih premiranju). Bilo je i drugih predloga, kao npr. da se i kod nas po uzoru na zemlje s razvijenom mlekarskom industrijom, uvedu dvojne cene, a to znači da bi jedne cene važile za mleko namenjeno konzumu, a druge (niže) namenjene prerađivačima, čiji su objekti zaista u ovakvim uslovima stavljeni u znatno teži položaj od mlekara konzumnog karaktera.

Postavlja se pitanje, nije li zaista i suviše visoka cena svežem mleku? Lično smatram da je, za naše uslove, previsoka i ako je izvesno poskupljenje bilo neminovno. Nije li trebalo, možda, ići postupno, uz postepeno pripremanje i osposobljavanje preradbenih objekata? Činjenica je da većina naših mlekara nije spremna dočekala ovakav nagli preokret na tržištu. Ne učestvuje li sveže mleko, sa suviše velikim % u formiranju maloprodajne cene? Kod nas se ovaj % kreće oko 70%, dok je u drugim zemljama taj % znatno niži. Ova činjenica kao i neopremljenost naših mlekara, lišava naše mlekare svake mogućnosti da sa svojim proizvodima izađu na međunarodno tržište, što će biti neminovno, s obzirom na prezasićenost domaćeg.

Poslovna Udruženja, u ime svojih članica, moraće potražiti kod republičkih i saveznih organa, neko trajnije rešenje, kojim će se bar delimično, ublažiti postojeće stanje na tržištu mleka i mlečnih proizvoda.

Moje je lično mišljenje da problematiku mlekarstva treba gledati (i rešavati) kompleksno, na relaciji: proizvodnja-prerada-potrošnja. Parcijalno rešavanje problema dovodi do poremećaja na tržištu, a time i u čitavoj mlekarskoj industriji!

Vijesti

III SJEDNICA UPRAVNOG ODBORA UDRUŽENJA MLJEKARSKIH RADNIKA SRH

15. XII 1965. održana je sjednica Upravnog odbora, na kojoj su izneseni podaci ankete o stanju kadrova u 10 naših najvećih mljekara, u kojima je zaposleno oko 80% od ukupnog broja. Od 2009 radnika i službenika (66 muških i 34% žena) 57% je zaposleno u proizvodnji, 19,5% u pomoćnim službama, 9,8% u tehničkim službama, a 9,8% u administrativnim službama. Od ukupno 668 kvalificiranih radnika 63 je sa završenom mljekarskom školom, a od 58 visokokvalificiranih 10. Ostali su stekli kvalifikaciju na tečajevima i internim priznavanjem u poduzećima.